

Da li je nestala američka “velika strategija” u vanjskoj politici?

Američka vanjska politika gotovo se cijelo stoljeće odlikovala osmišljenim strategijama djelovanja prema svijetu kako bi se osigurala sigurnost i liderstvo SAD-a u globalnom poretku. Smatralo se da svaki američki lider iz svog političko-ideološkog nastupa gradi vanjskopolitičku agendu, karakterističnu njegovom predsjedavanju i zbog specifičnosti događaja u svijetu s kojima se u tom momentu suočavao. Na taj način, američki predsjednici krojili su svoje doktrine u okviru osmišljenih, koherentnih strategija. Predsjednik koji je dao osnovu za izgradnju američkog vanjskopolitičkog pravca bio je Woodrow Wilson sa svojih ‘Četnaest tačaka’ nakon Prvog svjetskog rata, koje su između ostalog definirale promociju demokratije u svijetu i globalna tijela za kolektivnu sigurnost kao ciljeve SAD-a. Međutim, vjeruje se da je, jedno stoljeće nakon toga, od politike doktrinarnog pristupa vanjskopolitičkim pitanjima odustao Barack Obama (ali ne i od Wilsonovih principa) provodeći politiku političkog pragmatizma, dok je Donald Trump uveliko odbacio Wil-

VEDRANA MAGLAJLIJA

preispitujući da li je u slučajevima ovih triju zemljala postojala “svjetska zajednica”, iako, s druge strane, mnogi autori opisuju Clintonovu doktrinu kao širenje demokratije u bivšim komunističkim državama Istočne Evrope. Za poznatog američkog historičara Waltera LaFebera stvarna “Clintonova doktrina” bila je ona koju predsjednik nije zamišljao – on je bio lider globalizacije koji se zalagao za međunarodne trgovinske ugovore, otvaranje tržišta zemalja kao što su Meksiko i Turska, stvaranje Svjetske trgovinske organizacije i uključivanje Kine u ovo svjetsko tijelo. Neki autori s druge strane iznose argument da Clinton uopće nije imao svoju doktrinu.

Bez obzira na to ko je u pravu, ove rasprave zapravo ukazuju na važnost diskusije o tome na koji je način svaki američki predsjednik postupao prema “vanjskom svijetu” te pokušaje da se to sažme u jednu doktrinu koja bi opisivala jedinstven karakter vanjske politike svake američke administracije. Mnogi teoretičari, kako bi dodatno opisali ovaj

Franklin Delano Roosevelt (1882-1945)

ka” koji je anonimno napisao diplomata George Kennan, a predstavlja “dugoročnu, strpljivu ali odlučnu strategiju zaustavljanja ruskih ekspanzionističkih tendencija”.

Brojni predsjednici, od Trumana do Reagana, dobili su svoje doktrine u tom periodu u zavisnosti od toga na koji način su postupali u vođenju vanjske politike u okviru te strategije. Nakon što je SAD doživio unipolarni post-hladnoratovski momenat na vrhuncu svoje moći, mnogi naučnici su se pitali da li je to kraj doktrina, budući da, iako su mnogi problemi u svijetu zaokupljali pažnju Amerike, nije bilo direktne geopolitičke prijetnje kao u prošlosti. Neki su ovo opisivali kao “pobjedničku bolest” (‘victory disease’) tvrdeći da Clintonova administracija nije ostala imuna na nju. Ipak, politika Busha mlađeg i njegov ‘globalni rat protiv terora’ opet su vratili doktrine “na sto”.

Čini se da nakon toga koherentna, sveobuhvatna američka vanjska politika usmjerena ‘velikom strategijom’ sve više nestaje sa Barackom Obamom, a kraj doživljava sa Donaldom Trumpom, u čemu mnogi autori vide dokaz opadanja američke moći. Stoga je, kada se govori o ovoj temi, jedno od glavnih pitanja danas da li SAD još posjeduje ‘veliku strategiju’, te ako ne posjeduje, da li se to dešava zbog stvaranja multipolarnog međunarodnog sistema u kojem Amerika više nema glavnu riječ.

Šta je to uopće dalo temelje za mogućnost razvijanja doktrina i strategija u SAD-u? Na prvom mjestu tu je ideja ‘američke izuzetnosti’, odnosno uvje-

renje da američka nacija od početka nastanka ima historijsku ulogu da predvodi druge nacije u svijetu. U realnosti, desilo se to da je, nakon Monroeve doktrine iz 19. stoljeća kojom je SAD zaustavio uplitanje Evrope na južnom i sjevernom američkom kontinentu, te pobjede u špansko-američkom ratu, ojačana Amerika postala regionalni ‘policaic’, da bi poslije Prvog svjetskog rata ta njena uloga postala globalna.

Za početke postavljanja Amerike na globalni tron najviše je bio zaslužan Woodrow Wilson, američki predsjednik koji je dao okvir američkog djelovanja u svijetu, a gotovo svi predsjednici nakon njega tvrdili su da provode njegovu viziju svijeta. Uvukavši SAD u prvi globalni sukob poznatim rečenicama kojima je pozivao Kongres da podrži “rat koji će završiti sve ratove”, kako bi se “svijet učinio sigurnim za demokratiju”, Wilson je nakon njegovog završetka na sebe preuzeo zadatak stvaranja novog svjetskog poretka, čiji je recept bio sadržan u njegovom čuvenom dokumentu “Četnaest tačaka”. U njemu je definirao uređenje Evrope, postrojivši gubitnike i pobjednika rata, odredio da male nacije imaju pravo na samoopredjeljenje i pravo na izbor vlade koja njima odgovara (pri tome ciljaajući na demokratsku vladu, jer je znao da će demokratske države biti stabilne i da je veća vjerovatnoća da će saradivati sa SAD-om), te postavio temelje prvih globalnih tijela zaduženih za kolektivnu sigurnost, kao što je Liga naroda.

Ovo je zapravo dalo obris ideji vilsinizma koja je i danas jedna od vo-

Woodrow Wilson (1856-1924)

sonove vizije i ponašao se nepredvidivo u vanjskopolitičkom djelovanju.

Kada je novinar CNN-a Wolf Blitzer 1999. godine tokom intervjua pitao Billa Clintona kako on zamišlja “Clintonovu doktrinu” tadašnji američki predsjednik je odgovorio da bi to bila potreba za stvaranjem ‘svjetske zajednice’ koja bi “spriječila genocid i etničko čišćenje”, referirajući se na slučajeve Bosne i Hercegovine, Kosova i Ruande. Na ovo su tada brzo reagovali brojni kritičari koji su izrazili svoje neslaganje,

odnos SAD-a prema ostatku svijeta, govore o ‘velikoj strategiji’ ili ‘velikoj viziji’ koja uključuje sve interese, prijetnje, opasnosti, politike i resurse koje zemlja ima kao okvir pomoću kojeg se utvrđuje njen pravac djelovanja u svijetu.

Američka ‘velika strategija’ je namjerom tokom cijelog Hladnog rata bila politika ‘zaustavljanja’ (‘containment’) Sovjetskog Saveza, stvorena na osnovu jednog od najvažnijih dokumenata u historiji američke diplomatije, “X-član-

Bretton Woods konferencija, održana 1944.

dilja američke vanjske politike. Ipak, u realnosti, njegov projekat stvaranja globalnog tijela zaduženog za mir nije započeo kako je on zamislio, jer je odbijen u Senatu. Wilsonov liberalni internacionalizam je tako poražen kod kuće i Amerika se brzo vratila starim navikama izolacionizma kojeg je još zagovarao George Washington krajem 18. stoljeća kada je pozvao SAD da odbije "strana uplitanja", istaknuvši da Amerika treba nastaviti svoje ekonomske odnose uz što manje političkih veza, pogotovo sa Evropom. Ova debata je nakon Prvog svjetskog rata bila jako popularna u SAD-u, a kako vidimo ona traje i danas - a u suštini se ogleda u pitanju treba li Amerika samim svojim postojanjem služiti drugim nacijama kao primjer ili treba djelovati kako bi drugim nacijama donijela to što ona ima.

Ipak, naslijeđe Wilsona je ostalo, iako ga je Amerika odbila u prvom momentu. U čemu se ono ogledalo? Postoji rasprava u naučnoj zajednici da li se wilsonizam treba identificirati sa međunarodnom saradnjom i kolektivnom sigurnošću kroz članstvo u globalnim organizacijama (kao što je bilo u slučaju predložene Lige naroda) ili sa širenjem demokratije u svijetu (koncept 'učiniti svijet sigurnim za demokratiju', kako bi svijet postao siguran za SAD), čak i kada se to radi unilateralnom silom. S jedne strane, posvećenost međunarodnim institucijama znači tolerantnu koegzistenciju i saradnju sa svim vrstama režima, dok promocija demokratije zahtijeva pritisakanje ili promjenu režima koji ne njeguje demokratske vrijednosti. Zbog toga neki neokonzervativni autori smatraju da je George W. Bush svojom unilateralnom invazijom na Irak pod izgovorom širenja demokratije bio predsjednik koji je otišao najdalje u provođenju wilsonizma.

Wilsonove ideje bile su osnova još jednog koncepta, a to je da se američka nacionalna sigurnost počela definirati u odnosu na svjetski poredak. Kada je uloga SAD-a kao svjetskog hegemo-

na učvršćena nakon Drugog svjetskog rata ovo je postalo još izraženije. Iako je tada u SAD-u vladao izolacionistički duh kao za vrijeme Wilsona, Franklin D. Roosevelt je uveo SAD u rat nakon napada na Pearl Harbour, a poslije toga je, baš kao i Wilson, vodio projekat stvaranja Ujedinjenih naroda nakon što se Liga naroda pokazala neučinkovitom.

Ipak, američko oblikovanje svjetskog poretka nakon Drugog svjetskog rata bilo je nešto drugačije, jer se dešavalo istovremeno sa velikim osjećajem nesigurnosti, zbog tehnoloških dostignuća kao što su rakete dugog dometa, pa SAD više nisu bile zaštićene svojom geografijom. Tako je nakon 1945. glavno pitanje u Americi bilo kako postići nacionalnu sigurnost. SAD su to pokušavale da postignu kroz oblikovanje međunarodnog sistema, koji je bio kompleksniji od onog što ga je zamislilo Wilson 1918, jer je bio izgrađen i na ekonomskim pored političkih osnova. Bretton Woods ugovorom iz 1944. stvorene su Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond, što se desilo prije formiranja UN-a. Koncept je bio jasan, posuđivanje novca zemljama u razvoju u zamjenu za reforme društva u skladu sa liberalnim vrijednostima. Na ovaj način, Bretton Woods sistem je doveo do nove globalne realnosti podijeljene između američkog kapitalističkog Zapada i sovjetskog komunističkog Istoka. Bitan dio ovoga je bio i Marshallov plan iz 1948. putem kojeg je SAD uložio velike resurse u obnovu postratne Evrope i Japana, najviše zbog toga da bi spriječio širenje komunizma i uspostavio demokratske sisteme i otvorena tržišta. Neki autori smatraju da je ovo možda jedini 'američki demokratski eksperiment' koji je uspio nakon Drugog svjetskog rata.

Kako Amerika vidi uređenje svijeta zapravo se mogu prepoznati u govoru Harryja Trumana u Kongresu 1947, kada je pozvao da se odobri pomoć za Grčku i Tursku da bi se zaustavilo širenje komunizma, u ovom slučaju iz

Jugoslavije: "Nećemo ostvariti svoje ciljeve ako nismo voljni da pomognemo slobodnim ljudima da održe svoje slobodne institucije i svoj nacionalni integritet protiv agresivnih režima koji pokušavaju da im nametnu totalitarne režime... čime potkopavaju osnove međunarodnog mira i samim tim sigurnost SAD-a." Ovaj govor je osnova Trumanove doktrine ali i 'domino efekta', teorije da ako jedna zemlja padne pod komunizam, susjedne zemlje će je uskoro slijediti. Popularnom ju je učinio Dwight Eisenhower 1955. godine, pokušavajući da naglasi značaj 'slobodnog svijeta' u Francuskoj Indokini, koja se tada sastojala od Vijetnama, Kambodže i Laosa.

Sve je to dovelo do toga da se SAD, pod vodstvom Eisenhowera, Kennedyja i Johnsona, uključi u dešavanja u Vijetnamu kako bi spriječili 'domino efekat' u ovom dijelu Azije. "Časni završetak rata u Vijetnamu" koji je obećao Richard Nixon 1969, pod pritiskom mirovnog pokreta kod kuće, bio je osnova za njegovu doktrinu - 'vijetnamizaciju' - koja je uključivala povlačenje Amerika-

Henry Kissinger

naca iz Vijetnama. Tada se činilo da je američki idealizam završen, kao i ideja da SAD mogu transformisati različita društva, sa različitim kulturama i historijom, u demokratije zapadnog stila, što će se ispostaviti kao apsolutno netačno.

Od 70-tih godina, mijenja se pravac američke vanjske politike i uvodi "detent" politika prema Sovjetskom Savezu, odnosno međusobno "spuštanje neprijateljstva ili zategnutih odnosa",

a posebnu dozu idealizma u tom smislu uvodi Jimmy Carter, pogotovo zbog njegovog fokusa na ljudska prava u odnosu na cinični realizam koji je bio pečat diplomatije Henryja Kissingera. Ipak, 'detant' politika nije bila omiljena među Amerikancima zbog čega za predsjednika biraju zakletog antikomunistu Ronaldu Reagana, kojem politika 'zaustavljanja' nije bila dovoljna: on je pokušavao uništiti komunizam gdje god je to bilo moguće.

Reaganova doktrina značila je davanje finansijske i vojne podrške antikomunističkim pokretima u zemljama "Trećeg svijeta" ('rollback' politika). Tokom invazije SSSR-a na Afganistan 1979. (sovjetski Vijetnam), Reagan je osigurao oružje, novac, i trening borcima koji su se borili protiv Sovjeta (među njima je bio i Osama bin Laden). Međutim, njegova politika prema SSSR-u se mijenjala kroz njegova dva mandata da bi na kraju bio među prvim predsjednicima koji je uspostavio diplomatske odnose sa Moskvom, naišavši na podršku svog sovjetskog kolege Mihaela Gorbačova, čime je definitivno završena era 'zle imperije', kako je ranije nazivao SSSR.

Tek je pod Reaganom promocija demokratije postala dobro skovana strategija u vanjskoj politici, zasnovana na uvođenju "infrastrukture u demokratiju", kao što je naprimjer organizacija National Endowment for Democracy (NED) koja je između ostalog predvodila inicijative za reforme u zemljama kao što su Filipini, Čile, Nikaragva i Poljska. Time je prekinut monopol autoritarnih režima kao preferiranog sistema Amerike u inostranstvu. SAD su koristile mnoga sredstva da takve režime zamjene demokratskim, koji bi također radili u interesu 'slobodnog svijeta', kao naprimjer na Filipinima. Ipak neki su, kao Jeane Kirkpatrick, vanjskopolitička savjetnica Reagana, a kasnije američka ambasadorica pri UN-u, naglašavali važnost realističkog pristupa vanjskoj politici naspram Carterove idealističke politike, tvrdeći da je Amerika trebala dati podršku proameričkim autoritarnim režimima. Tenzije između realizma i idealizma, kao različitih pristupa u američkoj vanjskoj politici, još su prisutni u političkim debatama koje se fokusiraju na pitanje da li bi SAD trebao podržavati autoritarne, ali proameričke režime u svijetu, ili bi trebao imati fokus na promociji demokratskih vlada, što često može biti manje dobro

Bretton Woods sistem je doveo do nove globalne realnosti podijeljene između američkog kapitalističkog Zapada i sovjetskog komunističkog Istoka. Bitan dio ovoga je bio i Marshallov plan iz 1948. putem kojeg je SAD uložio velike resurse u obnovu postratne Evrope i Japana, najviše zbog toga da bi spriječio širenje komunizma i uspostavio demokratske sisteme i otvorena tržišta.

Ronald Reagan (1911-2004)

za američke interese. Ovo će se posebno ispostaviti bitnim za vrijeme mandata Baracka Obame i Arapskog proljeća, koji se našao u dilemi kada su pod pritiskom narodnih protesta padali američki autoritarni saveznici.

Zanimljivo je da neki autori kao što je Tony Smith, profesor političkih nauka na Univerzitetu Tufts za kojeg su Bush i neokonzervativci nasljednici Wilsonove vizije, smatraju da postoje dvije ključne prepreke za promociju demokratije u svijetu - antičke i anarhističke kulture. Smith je krajem prošlog stoljeća tvrdio da širenje demokratije postaje sve teže u situacijama anarhije, koja je, po njemu, tipična za većinu Afrike, Kavkaz i Balkan te u situacijama ponosnih, antičkih kultura koje su odlučne u tome da se suprotstave Zapadnom načinu života (kao što je Kina, Iran, Irak).

Hladni rat se završio u augustu 1990, kada je Saddam Hussein izvršio invaziju na susjedni Kuvajt i proglasio njegovu aneksiju, što je bio prvi test za unipolarni međunarodni sistem. George H.W. Bush nije želio da uđe u Irak i svrgne Saddama, kao njegov sin poslije toga, jer je htio da ostavi dovoljno moći Iraku da bude prijetnja "neprijateljskom" Iranu. Clinton je nakon ovoga došao na vlast i pokušavao da održi "dualno zadržavanje" Iraka i Irana, uvodeći sankcije i jednoj i drugoj zemlji.

S druge strane, postojalo je već pomenuto Clintonovo širenje demokratije u istočnoj Evropi. Tokom ranih 90-tih, politika vodilja za Georgea H.W. Busha i Billa Clintona bila je potreba za ekonomskim i političkim reformama u Istočnoj Evropi i zemljama bivšeg Sovjetskog Saveta i gradnja novog sistema kolektivne sigurnosti u Evropi. Tako je naprimjer američki državni sekretar James Baker 1990. rekao da je "došlo vrijeme za izgradnju novih demokracija". Clinton je govorio kako će koristiti "visoko moralne Wilsonove principe" da spasi narod Bosne i proširi demokratiju, ali, ipak, većinu njegovog prvog mandata ih nije uspio primijeniti. Može se reći da su Bush stariji, Clinton i Bush mlađi pokušavali da prate liberalnu tra-

diciju dok su tražili svoju veliku strategiju, međutim, Clinton je tokom 90-tih više vodio politiku liberalne hegemonije a drugi Bush tokom 2000-tih imperijalističke hegemonije. Za svakog od njih je promocija demokratije u svijetu bila važna za američku sigurnost.

Napadi 11. septembra označili su značajno odstupanje od tradicionalne američke politike, pogotovo u kontekstu Bliskog istoka. Prvi put nakon Hladnog rata, Amerika je bila u mogućnosti da jasno definiše svoju poziciju u međunarodnom sistemu, dijelom i tako što je zamijenila 'drugo i drugačije' - sovjetski komunizam sa islamskim fundamentalizmom. S neke strane je administracija Busha preokrenula neodlučnost koja je vladala za vrijeme Clintona i uvela odlučnu vanjskopoličku strategiju hegemonizma gdje je SAD djelovao silom u širenju demokratije. Ipak, do 2006. godine postalo je jasno da ni ovaj okvir nije uspješan, pogotovo što se tiče transformacije Iraka i Afganistana u stabilne demokratije.

U prvoj fazi 'globalnog rata protiv terorizma' SAD je radio multilateralno, sakupljajući snage za napad na Afganistan. S druge strane, jednostrana invazija u Iraku je imala dva motiva. Prvi su bili napadi 11. septembra, što je dovelo do radikalne promjene u vanjskoj politici koja se manifestirala u Bushovoj doktrini prava na preventivno djelovanje, što je istaknuto u Strategiji nacio-

nistracija je počela posmatrati invaziju na Irak kao jedinstvenu priliku da napravi rekonstrukciju same regije. U geopolitičkom smislu, Irak u kojem bi dominirao SAD izolirao bi i Iran i Siriju. Neokonzervativni pokret u Bushovoj administraciji smatrao je da bi ovo bio nastavak politike da se svijet napravi po ugledu na Ameriku, ovaj put sa fokusom na Bliski istok. Irak bi postao primjer demokratske transformacije za druge države u regiji. Condoleezza Rice, tada savjetnica za nacionalnu sigurnost, to je usporedila sa periodom poslije Drugog svjetskog rata, rekavši da kako je tada Njemačka postala primjer nove Evrope, tako to može sada i Irak. Međutim, Amerikanci nisu računali na to da većina Iračana neće dočekati američku invaziju kao oslobađanje.

Nakon iscrpljujućeg 'rata protiv terora' kojim je slika SAD-a narušena u svijetu, pogotovo islamskom, Obamina najavljena "promjena u koju možemo vjerovati" dočekana je sa optimizmom. Očekivanja od njegovog mandata bila su ogromna, ne samo u SAD-u nego i širom svijeta, a o tome govori i činjenica da je dobio Nobelovu nagradu za mir 2009, samo nekoliko mjeseci nakon izbora. Međutim, riječi su jedno a djela drugo. Obama je imao pragmatičan pristup američkim vanjskopoličkim odnosima, a pojedini njegovi potezi su podsjećali više na nastavak politike njegovog prethodnika. Ipak, jedan od bit-

se sirijska vlada krvnički obračunala sa mirnim demonstrantima.

Obamina politika se često opisuje kao pragmatična, vođena "od slučaja do slučaja", bez nekih zajedničkih karakteristika. On je u slučaju intervencije u Libiji djelovao multilateralno kroz međunarodne institucije (pokušavajući da 'ispravi' unilateralno djelovanje Busha prije njega) dobivši gotovo jednoglasnu podršku za akciju, ali je s druge strane nastavio protiterorističku kampanju kroz tajnoviti program CIA-e korištenja dronova za "eliminaciju" terorista. Dakle, Obama je unilateralno koristio dronove za preventivno djelovanje i ubijanje potencijalnih terorista u zemljama kao što je Pakistan, kršeći njen suverenitet, što je više nastavak nego odmak od politike Georgea W. Busha.

Postavlja se pitanje da li je Obamin pristup bio samo čisti pragmatizam bez "velike vizije", da li je to bio pokušaj da se SAD ponovo pozicionira u svijetu, ovaj put multipolarnom, ili je to bio samo povratak na 'normalnost' nakon osam godina Busha.

Posljednje četiri godine i politika Donald Trumpa činili su se kao poništavanje svega što je Obama postigao kod kuće, dok se njegova vanjska politika generalno procjenjivala kao nepredvidiva, bez ikakve jasne strategije i vizije, iako treba proći još vremenskog odmaka kako bi se ona naučno proučavala. Međutim, iz ove perspektive, Trump je okrenuo leđa Wilsonovoj viziji, povlačeći SAD iz različitih međunarodnih ugovora i organizacija te suprotstavljajući se saveznicima u NATO-u. Primjetna je i njegova saradnja sa autokratskim liderima, kao što su brazilski i ruski predsjednik te pokušaj dogovora sa sjevernokorejskim vođom. S druge strane, nakon izbora, Joe Biden je obećao povratak na političku tradiciju koja je vladala za vrijeme Baracka Obame, ali kao i svi drugi predsjednici i on će se vjerovatno suočiti sa događajima u svijetu koji će zahtijevati poseban pristup.

Neki autori smatraju da ti događaji zapravo pokreću vanjsku politiku. Tako postoje anegdota da je bivši britanski premijer Harold Macmillan, upitan čega se najviše plaši, odgovorio: "Događaja." Ne treba zaboraviti ni da američki predsjednici osluškuju glasove kod kuće te da se njihova vanjska politika, između ostalog, formira na osnovu raspoloženja američke javnosti, interesnih grupa i političkih institucija. Tako se postavlja pitanje u kojem obimu je bilo koji predsjednik slobodan da provodi vanjsku politiku po svojoj želji i, već spomenuto, koliko su njegove politike samo reakcija na međunarodne događaje. Drugo pitanje je koliko relativne moći SAD ima u svijetu i koji je to nivo "moći" potreban da se svijet oblikuje, ne samo da se reagira na njega. Iz ovoga proizilazi glavna debata koje se danas vodi - da li je Amerika izgubila tu moć. **B**

Crtež simbolično prikazuje borbu SAD-a i SSSR-a za dominaciju nad svijetom u razdoblju Hladnog rata

nalne sigurnosti iz 2002. godine: "Što je veća prijetnja, veći je rizik od nedjelovanja. Kako bi preduhitrio i spriječio takav neprijateljski čin, SAD će, ako je potrebno, djelovati unaprijed". Drugi motiv je taj što je Bushova administracija označila Irak, Iran i Sjevernu Koreju kao 'osovinu zla' i ona je na kraju opravdala invaziju navodnim zalihama oružja za masovno uništenje i međunarodnim terorizmom - obje tvrdnje koje su naknadno opovrgnute. Međutim, pored ovih izrečenih motiva, postojali su i drugi ciljevi, prije svega američka želja da sačuva interese u regiji, pristup nafti i sigurnost Izraela. Bushova admi-

nih razloga za to je i najveća globalna ekonomska kriza, te je novi predsjednik svoj fokus morao staviti na spašavanje američke ekonomije barem tokom prvog mandata.

S druge strane, iako je Obama obećao promjene na Bliskom istoku, okolnosti su se još jednom pokazale kao otežavajući faktor. Arapsko proljeće koje je počelo 2011. totalno je izbacilo američku politiku iz kolosijeka. Vlade i autokratski režimi koji su dugo saradivali sa SAD-om sada su padali pod pritiskom masovnih portesta, počevši od Ben Alija u Tunisu i Hosnija Mubaraka u Egiptu. SAD se počeo povlačiti, čak i kada